

POVEZANOST KATOLIČKOGA VJERONAUKA I POVIJESTI U PROGRAMIMA I UDŽBENICIMA ZA OSNOVNU I SREDNJU ŠKOLU

Drago Iličić*

UDK 371.671:22/28

371.671:94

Stručni članak

Primljeno 02/2009

Sažetak

Mnogostruke i brze globalne promjene na raznim životnim područjima utjecale su na potrebu preobrazbe suvremenih odgojno-obrazovnih sustava u svijetu. Preobrazba ima cilj uspostaviti, u najvećoj mogućoj mjeri, sklad između onoga što su želje i mogućnosti, i onoga što je potreba suvremenoga društva. Za tim idu i promjene unutar hrvatskoga obrazovnog sustava koje se prezentiraju kroz Hrvatski nacionalni obrazovni standard. Standardom se želi učiniti hrvatski obrazovni sustav usklađenim s onim u Europskoj uniji, ali i prilagoditi ga sadašnjim i budućim društveno-kulturnim potrebama u Republici Hrvatskoj. Unutar standarda spominje se i ističe što češći i što konkretniji korelacijski pristup u osnovnoj i srednjoj školi. On se očituje u povezivanju dvaju ili više predmeta i u međusobnom usklađivanju prilikom obrade određene teme unutar nastavnog procesa, tamo gdje je to moguće i koliko je moguće.

Uspoređujući u ovom radu udžbenike za osnovnu i srednju školu u predmetima vjeronauk i povijest, uočeno je puno sličnih ili čak istih tema. To otvara mogućnosti za praktično ostvarenje željene međupredmetne povezanosti.

* Dr. sc. Drago Iličić, Industrijsko-obrtnička škola Silvija Strahimira Kranjčevića, Stanka Vraza 15, 32100 Vinkovci, Hrvatska

Analizirani su u potpunosti udžbenici za povijest izdavačke kuće Školska knjiga i dijelom izdavačke kuće Profil.

Ključne riječi: *vjeronauk, povijest, programi, udžbenici, osnovna škola, srednja škola.*

Uvod

U posljednje smo vrijeme svjedoci sve češćega i glasnijega govora o potrebi uređenja hrvatskoga školskog sustava prema europskim standardima, ali i prema suvremenim društvenim zahtjevima. Naravno, poštujući i psiho-tjelesne karakteristike, mogućnosti, želje i potrebe današnje djece i mladih. U tom pravcu ide i reforma obrazovnog sustava na svim razinama. U mnoštvu aktivnosti, koje su u tijeku, treba izdvojiti izradu Nacionalnoga okvirnog kurikuluma čiji je predloženi izgled izazvao široke i burne rasprave u stručnoj javnosti. Stručnjaci za odgoj i obrazovanje unutar Katoličke crkve u Hrvatskoj također su se uključili u raspravu, iznoseći primjedbe na brojne postavke predloženoga dokumenta.¹ Predmet našega promišljanja nije cjelovit osvrt na kurikulum kao takav. U kontekstu naše teme, spomenut ćemo samo dio smjernice kurikuluma, i to onaj vezan uz korelacijski pristup, a koji nije predmetom navedenih reakcija.

Radi boljega shvaćanja kurikuluma, recimo samo pojednostavljeno da on točno želi na znanstveni način utvrditi što, kako i zašto treba biti dio odgoja i obrazovanja unutar školskoga sustava, uzimajući u obzir navedene datosti. Naime, nacionalni kurikulum predstavlja novi pristup koji je različit od dosadašnjega, utemeljenog na planovima i programima kojima se određuje što će poučavati unutar jedne školske godine, a kurikulum polazi od postavke što učenik određene dobi treba i može znati unutar jednoga razvojnog ciklusa šireg od jedne školske godine. Ukratko, nacionalni kurikulum ne propisuje što je sadržaj svake nastavne jedinice nego očekivana postignuća mjerena napretkom znanja, vještina, sposobnosti i kompetencija.² Ostvarivanje tih planova ogleda se i kroz programe i udžbenike za osnovnu i srednju školu.

Katolički je vjeronauk kao školski predmet dio odgojno-obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj i kao takav uključen je u nacionalni kurikulum.

¹ Usp. Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, u: *Katehetski glasnik* 7 (2009.) 1, str. 13.-103.

² Usp. D. VICAN, Društveno-kulturne i odgojno-obrazovne vrijednosti suvremenoga nacionalnoga kurikuluma, u: *Lada* 3 (2008.) 3, str. 18.-27., ovdje 21.

Naglasak mu je na potpunom odgoju mladoga čovjeka, promicanjem osobnih i društvenih, kako općeljudskih, tako i kršćanskih vrijednota. Konfesionalni vjeronauk u Hrvatskoj ima nekoliko temelja: teološko-crkveni, antropološko-pedagoški i povijesno kulturni. To znači da mu je polazište narav i poslanje Katoličke crkve u suvremenom svijetu; uporište u činjenici da je suvremeno hrvatsko društvo sastavljeno od pripadnika različitih religija, kultura i nacionalnosti, što traži pluralni pristup u školskom sustavu; vjerski odgoj u školi neizostavno je prožet prinosom Katoličke crkve u razvoju hrvatskoga nacionalnog bića tijekom povijesti.

On ima i svoje posebnosti kojih se ne može i ne smije odreći. Jedna od najvažnijih je pedagoško načelo vjernosti Bogu i čovjeku koje određuje koncepciju i realizaciju programa vjeronauka unutar školskoga sustava.³ To načelo iziskuje da program katoličkoga vjeronauka u školama vodi brigu o dužnosti Crkve da cjelovito prenosi otajstva kršćanske vjere, ali tako da se to prenošenje ne ograničava na samo ponavljanje određenih vjerskih sadržaja, već se traži da ti sadržaji budu shvaćeni i prihvaćeni. Stoga vjerski sadržaji u vjeronaučnoj nastavi trebaju biti izrečeni slušateljima na njima razumljiv način, prilagođen određenoj dobi, kulturi i civilizaciji.⁴ To znači da je načelo vjernosti Bogu i čovjeku trajno prisutna potreba prema kojoj se treba ravnati pri određivanju svih aspekata programa katoličkoga vjeronauka u školskom sustavu. Dakle, pri određivanju ciljeva, pri izboru sadržaja, metodičkih pristupa i medija komuniciranja te pri vrijednovanju rezultata vjeronaučne nastave.

Druga, važna posebnost katoličkoga vjeronauka njegova je dijaloška, ekumenska i međureligijska otvorenost koja se treba očitovati u ciljanom odgoju djece i mladih za susrete i kontakte, kako s drugim kršćanskim Crkvama kroz ekumenizam, tako i s drugim religijama i svjetonazorima kroz religiozni dijalog.

Treća posebnost je trostruko načelo korelacije: unutarne, odnosno korelacijski pristup između općeljudskoga iskustva i kršćanske vjere, tj. o što stvarnijem susretu vjere i života u procesu vjerskoga odgoja i obrazovanja;⁵

³ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, 2003., str. 8.

⁴ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dei Verbum*, dogmatska konstitucija o božanskoj objavi, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993., br. 8.

⁵ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program nastave katoličkog vjeronauka za srednje škole*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, 2002., str. 11.

međupredmetne korelacije kojom bi se učenicima pružila cjelovita slika o njima samima i svijetu kojim su okruženi, upoznavajući je putem drugih predmeta, a prema načelima cjelovitoga odgoja učenika; korelacije između školskoga vjeronauka i župne kateheze jer se škola i župa ne isključuju nego nadopunjuju.⁶

Prema Hrvatskom se nacionalnom obrazovnom standardu postojeće metode i oblici rada ne ukidaju nego ih se nastoji na nov, što svrhovitiji način primijeniti u odgojno-obrazovnom sustavu. Jedan od načina za to promijenjeni je pristup u planiranju nastavnoga gradiva na početku školske godine. Ta bi se promjena očitovala i u povezanosti nastavnih sadržaja pomoću unutarpredmetne i međupredmetne korelacije.⁷ Vjeronaučni program za osnovnu školu stoga vodi posebnu brigu o uspostavljanju što kvalitetnije korelacije između katoličkoga vjeronauka i drugih nastavnih predmeta odnosno drugih odgojno-obrazovnih područja u školi, naročito onih u kojima dolaze do izražaja jezični, književni, likovni, glazbeni, povijesni i zemljopisni odgoj i obrazovanje te religiozni odgoj i obrazovanje pripadnika drugih kršćanskih Crkava ili pripadnika islamske i židovske vjere. Program nastoji osvijestiti potrebu uspostavljanja, njegovanja i trajnoga razvijanja što kvalitetnije suradničke povezanosti između onih nastavnih predmeta, odnosno područja u školi, koja su bitno povezana s kulturnim, nacionalnim i religioznim identitetom učenika. Ta se suradnička povezanost treba očitovati na razini stvaranja planova i programa, na razini stvaranja udžbenika i drugih nastavnih medija te na razini konkretnoga ostvarivanja nastavne prakse. Novi Program za srednje škole, koji će biti u upotrebi od školske godine 2009./2010. nije se tako jasno odredio o toj potrebi, kao osnovnoškolski, ali je na više mjesta to neposredno predvidio i u svom uvodu istaknuo.⁸

Da bi se korelacija među predmetima ostvarila, nužno je postojanje doirnih tema. Konkretno, promatrajući hrvatske udžbenike za osnovnu i srednju školu, uočavamo da su bogato ispunjeni kršćanskim temama, u prvom redu temama vezanim uz Katoličku crkvu.⁹ Analizom istih, utvrđeno je da je u udž-

⁶ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*, str. 13.-14.

⁷ Usp. J. GARMAZ, *Metode i oblici rada u vjeronauku prema HNOS-u*, u: *Lađa* 1 (2006.) 1, str. 14.-23., ovdje 16.

⁸ Usp. Prijedlog programa nastave katoličkoga vjeronauka za četverogodišnje srednje škole, u: *Katehetski glasnik* 6 (2008.) 2, str. 99.-180. Prijedlog programa prihvaćen je i kao konačna, od Ministarstva znanosti obrazovanja i športa i Nacionalne biskupske konferencije odobrena verzija, objavljena pod naslovom Plan i program katoličkog vjeronauka za četverogodišnje srednje škole, na: www.nku.hr

⁹ Usp. D. ILIČIĆ, *Zastupljenost kršćanskih tema u hrvatskim udžbenicima za osnovnu i srednju školu*, u: *Kateheza* 30 (2008.) 3, str. 206.-223.

benicima za pojedine predmete jako puno tema i da se čak skladno mogu povezati s katoličkim vjeronaukom.¹⁰ Svrha je ovoga rada pokazati koliko je korelacijski pristup praktično nazočan u programima i udžbenicima za osnovnu i srednju školu za vjeronauk i udžbenicima za povijest. To je moguće analizirati na temelju prikaza sličnih ili istih tema u osnovnoškolskim i srednjoškolskim udžbenicima za oba predmeta, kao i programima za osnovnu i srednju školu za vjeronauk.

1. Vjeronauk (udžbenici i program)

1.1. Peti razred

Udžbenik za peti razred ima devet nastavnih cjelina.¹¹ Prema udžbeniku i programu, povijesnih tema ima u sedam nastavnih cjelina. Druga nastavna cjelina koja govori o religiji u životu čovjeka, povezanost vjeronauka i povijesti vidi kroz govor o kulturnim dostignućima Mezopotamije i Egipta, religioznost naroda staroga Istoka (Egipat, Židovi); religioznost starih Grka i starih Rimljana. Treća nastavna cjelina govori o Bibliji i povezanost s poviješću preporuča obradom teme vezane uz obilježja društveno-povijesnoga okruženja u kojemu je nastala Biblija. Četvrta nastavna cjelina govori o početcima biblijske povijesti, a povezanost s poviješću stavlja u kontekst govora o Židovima u razdoblju od 2000.-1800. god. pr. Kr. Peta nastavna cjelina obrađuje Božju prisutnost u povijesti izabranoga naroda. Povezanost s poviješću preporuča kroz govor o društvu i običajima u Palestini i okolnim zemljama u Davidovo vrijeme. Šesta nastavna cjelina obrađuje Isusovo ostvarenje novoga svijeta, a povezanost s poviješću predviđena je u govoru o Isusovu mjestu i značaju u povijesti. Sedma nastavna cjelina obrađuje lik i djelo sv. Pavla, a međupredmetnu povezanost vjeronauka i povijesti preporuča kroz govor o životu i običajima starih Rimljana i Grka te prvim progonima kršćana. Osma nastavna cjelina govori o svetcima hrvatskoga naroda, a povezanost s poviješću vidi u govoru o društveno-političkim i religioznim okolnostima vremena u kojemu su živjeli hrvatski blaženici i svetci, uz napomenu da se o ovoj tematici govori u programu povijesti za šesti razred.¹²

¹⁰Usp. D. ILIČIĆ, Korelacija katoličkog vjeronauka i hrvatskog jezika i književnosti, u: *Kateheza* 30 (2008.) 4, str. 297.-309.

¹¹Usp. R. RAZUM, *Ja sam put. Udžbenik za katolički vjeronauk petog razreda osnovne škole*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.

¹²Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*, str. 159.; 161.; 163.; 165.; 168.; 170.; 172.

1.2. Šesti razred

Udžbenik za šesti razred ima osam nastavnih cjelina.¹³ Prema udžbeniku i programu povijesne teme susrećemo u više cjelina. Druga nastavna cjelina posvećena je izlasku iz egipatskoga ropstva, a veza s poviješću moguća je u govoru o narodima staroga Istoka – prve države i kulture (život robova u Egiptu u Mojsijevo vrijeme, uloga faraona, religija starih Egipćana). Ove se teme nalaze u programu povijesti za peti razred. Treća nastavna cjelina govori o suvremenim situacijama ropstva i neslobode, a povijesni kontekst vidi u govoru o ulozi religije, poglavito kršćanstva tijekom povijesti, u oslobađanju čovjeka i naroda. Četvrta nastavna cjelina govori o Isusu Kristu kao osloboditelju i spasitelju, a korelacija s poviješću preporučena je govorom o utjecaju Isusa na postbiblijsku povijest. Peta cjelina govori o Crkvi kao novom Božjem narodu, a povezanost s predmetom povijesti vidi u kontekstu govora o kršćanstvu, posebno o ulozi redovnika u oblikovanju zapadnoeuropske kulture (redovnici kao svećenici, biskupi i pape koji su bili važnije povijesne ličnosti na polju slikarstva, kiparstva, znanosti, glazbe...). Naglasak je na crkvenim redovima u 13. stoljeću. Šesta nastavna cjelina govori o sakramentima, a međupredmetnu povezanost s poviješću preporuča putem govora o znakovima i simbolima u povijesti religija. Sedma cjelina obrađuje crkveni jezik i kulturu, preporučujući povijesnu poveznicu kroz govor o najznačajnijim crkvenim građevinama u srednjem i novom vijeku. Osma cjelina posvećena je govoru o Mariji u Crkvi. Povijesni kontekst moguć je u govoru o najpoznatijim crkvenim građevinama srednjega i novoga vijeka koje su posvećene Mariji.¹⁴

1.3. Sedmi razred

Udžbenik za sedmi razred podijeljen je u sedam nastavnih cjelina.¹⁵ Prema udžbeniku i programu, povijesnih tema ima u tri nastavne cjeline. Druga nastavna cjelina obrađuje Dekalog, a povijesna povezanost moguća je govorom o svijetu od sredine 18. do sredine 19. stoljeća (sadržaj i značaj Deklaracije o pravima čovjeka i građanina; građanska prava i socijalna pravda). Treća nastav-

¹³ Usp. R. RAZUM, *Pozvani na slobodu. Udžbenik za katolički vjeronauk šestog razreda osnovne škole, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.*

¹⁴ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*, str. 181.; 183.; 185.; 188.; 190.; 193.-194.

¹⁵ Usp. A. CICVARIĆ – V. GALIĆ, *Zajedno u ljubavi. Udžbenik za katolički vjeronauk sedmog razreda osnovne škole, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.*

na cjelina donosi jednu zanimljivost. Naime, posvećena je govoru o židovskom narodu i vjeri, a nema preporuke za međupredmetnu povezanost niti s jednim predmetom. Peta cjelina govori o Crkvi kao novoj proročkoj zajednici, a preporuča se vrlo široka i konkretna povezanost s poviješću: značajniji događaji opće povijesti koje učenici poznaju iz petog i šestog razreda; iz povijesti sedmog razreda: svijet od sredine 18. do sredine 19. stoljeća (položaj europskih monarhija, međusobni odnosi, industrijska revolucija, građansko društvo, prosvjetiteljstvo, nacionalni pokreti, liberalizam i romantizam, zbivanja u Otomanskom Carstvu); Europa i svijet u drugoj polovici 19. stoljeća (društvene promjene, Druga industrijska revolucija, imperijalizam, monopolizam, kolonijalizam i dr., uloga misionara u kolonijama); Europa i svijet od početka 20. stoljeća do kraja Prvoga svjetskoga rata (društvene i političke krize i vojno-politički savezi, revolucionarne promjene u Rusiji, Balkanski ratovi i Prvi svjetski rat i njihov utjecaj na povijesna, kulturna i druga zbivanja).¹⁶

1.4. Osmi razred

Udžbenik iz vjeronauka ima sedam nastavnih cjelina.¹⁷ Prema udžbeniku i programu povijesne teme susrećemo u dvije cjeline. Peta nastavna cjelina govori o Katoličkoj crkvi i kršćanstvu u Hrvata, a povezanost s poviješću preporučena je u širokom spektru: povijesne spoznaje i važnije činjenice iz hrvatske nacionalne povijesti iz šestoga i sedmoga razreda; iz povijesti osmoga razreda: Hrvatska i svijet između dvaju svjetskih ratova (novonastale države nakon Prvoga svjetskog rata, političke, socijalne okolnosti, totalitarističke i druge ideologije, nacionalna, ljudska i građanska prava, Hrvati izvan domovine i drugo); razdoblje Drugoga svjetskog rata (rat i njegove posljedice, ratne i poratne ideologije i stradanja ljudi i naroda, »križni put« hrvatskoga naroda); razdoblje od Drugoga svjetskog rata do danas (posljedice rata, političke, socijalne prilike te poslijeratna komunistička ideologija, uloga Katoličke crkve u očuvanju mira u svijetu, uspostava samostalne i suverene države Hrvatske). Sedma nastavna cjelina govori o tome kako biti kršćanin u Crkvi i u društvu, a povezanost s poviješću preporuča putem govora o postignućima suvremene znanosti i tehnologije i njihovom utjecaju na svakodnevni život ljudi; aspektima kulturnoga razvoja i

¹⁶Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*, str. 204.-206.; 213.-214.

¹⁷Usp. J. PERIŠ - S. MARUNČIĆ, *S Kristom u život. Vjeronaučni udžbenik za osmi razred osnovne škole*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2005.

života ljudi, trendovima u umjetnosti, glazbi i sportu; doprinosu hrvatske znanosti i kulture cjelokupnom razvoju čovječanstva.¹⁸

1.5. Prvi razred srednje škole

Struktura srednjoškolskoga vjeronaučnog programa drugačija je nego struktura osnovnoškolskoga programa. Nije predviđen, kao kod osnovnoškolskoga programa, dio koji nakon svake nastavne cjeline predlaže međupredmetnu povezanost. Ipak, novi Program nastave katoličkoga vjeronauka za četverogodišnje srednje škole, a koji će važiti od školske godine 2009./2010., u uvodnom dijelu na nekoliko mjesta navodi potrebu međupredmetne povezanosti, kao i na još nekim mjestima, a što će biti navedeno u daljnjem tekstu.

1.5.1. Dosadašnji program (važi do kraja školske godine 2009.)

Trenutno važeći program samo na nekoliko mjesta neizravno spominje moguću povezanost s predmetom povijesti.

U drugoj nastavnoj cjelini Čovjek – religiozno biće, potiče na uspoređivanje razvoja svjetskih religija i civilizacija. U četvrtoj nastavnoj cjelini pod nazivom Objava i Sveto pismo mogućnost korelacije predviđa se putem povezivanja odnosa između biblijske Objave i povijesti. I u petoj nastavnoj cjelini, Isus Krist – vrhunac Objave, predviđena je korelacija upoznavanjem povijesnih izvora (kako kršćanskih, tako i nekršćanskih) za Isusov život i smrt.¹⁹

1.5.2. Novi program (od školske godine 2009./2010.)

Od jeseni važeći program vjeronauka za prvo godište predviđa samo na jednom mjestu korelaciju s poviješću i to u drugoj tematskoj cjelini Čovjek – religiozno biće, za nastavnu jedinicu Razvoj religije u dijelu koji donosi prijedloge za metodičku obradu putem proučavanja povijesnih zemljovida s podacima o razvoju ljudske povijesti, religioznosti i civilizacije.²⁰

¹⁸ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*, str. 245.; 250.

¹⁹ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program nastave katoličkog vjeronauka za srednje škole*, str. 20.; 24.; 27.

²⁰ Usp. navedeni *Prijedlog programa nastave katoličkog vjeronauka za četverogodišnje srednje škole*, str. 109.

1.5.3. Udžbenik za prvi razred

Druga nastavna cjelina, posvećena govoru o čovjeku kao religioznom biću, u nastavnoj jedinici Razvoj religije objašnjava pretpovijesne i povijesne izvore koji svjedoče o politeističkim i monoteističkim religijama, kao i o ranijim primitivnim oblicima religioznosti. Nakon toga su, u sklopu iste nastavne cjeline, sustavno obrađene istočnjačke religije: hinduizam, budizam, konfucijanstvo i taoizam), te monoteističke religije: židovstvo, kršćanstvo i islam). O svim religijama govori se i kroz povijesnu prizmu nastanka i razvoja. U četvrtoj nastavnoj cjelini obrađen je povijesni okvir Biblije (vrijeme, mjesto nastanka i autori). U zadnjoj nastavnoj cjelini, posvećenoj Isusu Kristu, obrađeni su u jednoj nastavnoj jedinici kršćanski i poganski izvori koji svjedoče Isusovu povijesnost.²¹

1.6. Drugi razred srednje škole

1.6.1. Dosadašnji program

U važećemu programu nastave katoličkoga vjeronauka za srednje škole nema ni izravne ni neizravne ponude korelacije s predmetom povijesti.

1.6.2. Novi program

Druga tematska cjelina posvećena je govoru o povijesti Crkve, a u privedlozima za metodičku obradu nalazimo neizravnu korelaciju preporukom za gledanje isječka povijesno-dokumentarnog filma HTV-a »Kršćanstvo i Hrvati«, istraživanje povijesnih dokumenata i činjenica, upoznavanje djece s likom i djelom Marka Marulića i govor o islamizaciji naših krajeva.²²

1.6.3 Udžbenik za drugi razred

Udžbenik za drugo godišće ima drugu nastavnu cjelinu (Crkva u povijesti) koja sadrži sedam nastavnih jedinica koje obrađuju Crkvu u povijesti i to:

1. Prva stoljeća: susret s antičkim svijetom, širenje kršćanstva, progoni, vrijeme slobode i nastanak monaštva;

²¹ Usp. V. GADŽA – N. MILANOVIĆ, *Tražitelji smisla*, vjeronaučni udžbenik za prvi razred srednje škole, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2003., str. 59.-65.; 66.-98.; 152.-158.; 170.-175.

²² Usp. *Prijedlog programa nastave katoličkog vjeronauka za četverogodišnje srednje škole*, str. 131.;133.

2. Crkva u srednjem vijeku: seoba naroda i njihov ulazak u Crkvu, korijeni kršćanstva na hrvatskim prostorima prije dolaska Hrvata, vjerovanje starih Hrvata, najpoznatiji izvori o dolasku Hrvata, proces pokršćavanja, nastajanje države i veze s papom, glagoljaštvo, udaljavanje Istoka i Zapada, prodor islama i križarski ratovi, inkvizicija te Crkva i država;
3. Nastanak prosjačkih redova u 13. i 14. st., ustanove kršćanske solidarnosti, organizacija višega školstva u Hrvatskoj;
4. Crkva u doba humanizma: zanimanje za knjigu, M. Marulić i njegov utjecaj na europsku duhovnost, nasilni pokušaji islamizacije, uloga franjevaca;
5. Vrijeme dubokih podjela: znakovi promjena, protestantska reformacija, religiozna kriza, Tridentski sabor i potridentska obnova;
6. Prosvjetiteljska uloga Crkve (17.-19. st.): prva hrvatska gramatika isusovca Bartola Kašića, Crkva kao inspirator literarnoga stvaranja i znanosti (Andrija Kačić Miošić, Juraj Habdelić, Ivan Lukačić, Ruđer Bošković, organizacija visokoga školstva i Crkva u narodnom preporodu);
7. Crkva u novijoj povijesti hrvatskoga naroda (20. st.): Hrvatski katolički pokret, Stradanje Crkve u II. sv. ratu, razdoblje komunističke vladavine, kardinal Stepinac, briga Crkve za raseljenu Hrvatsku i Crkva u zadnjem desetljeću 20. stoljeća.²³

1.7. Treći razred srednje škole

Za treći razred srednje škole nema udžbenika, a u programu, kako trenutnom, tako i u budućem, nije predviđena ni jedna korelacija s poviješću. Najavljen je udžbenik za iduću školsku godinu, a kako je rađen prema budućem programu za očekivati je da ni on nema korelaciju s poviješću.

1.8. Četvrti razred srednje škole.

Za četvrti razred identična je situacija kao i za treći. Udžbenika do sada nije bilo, izrađeni će važiti od školske godine 2009./2010. Kako je rađen prema novom programu, zasigurno nema korelacije s poviješću. Trenutno važeći i novi važeći programi također ne predviđaju korelaciju s predmetom povijesti.

²³ Usp. V. GADŽA – N. MILANOVIĆ, *Odvažni svjedoci. Vjeronaučni udžbenik za drugi razred srednje škole*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2004., str. 58.-113.

2. Povijest (udžbenici)

2.1. Peti razred

Dva su udžbenika za peti razred. Oba su od iste izdavačke kuće, ali od različitih autora. Jedan na pet stranica progovara o kršćanstvo - nova svjetska religija (poglavlje o Mesiji, evanđelju, apostolima, širenju i katakombama), te o širenju kršćanstva na području Dalmacije i Panonije (Salona, Sirmij).²⁴ U drugom udžbeniku nalazimo govor o pojavi kršćanstva, progonima kršćana i širenju kršćanstva u Iliriku.²⁵

2.2. Šesti razred

U šestom razredu iz povijesti nalazimo dva povijesna atlasa. U jednom je obrađen crkveni raskol 1054. godine, križarski ratovi, a napravljen je i religijski zemljovid Europe nakon reformacije.²⁶

Drugi povijesni atlas također ima nekoliko kršćanskih tema: djelatnost Konstantina (Ćirila) i Metoda, smjerovi pokršćavanja Hrvata, samostani franjevačke provincije Bosne Srebrene i Zemljovid hrvatskoga isusovca Stjepana Glavača iz 1673. godine.²⁷

Udžbenik za šesti razred obrađuje razdoblje od 7. do 18. stoljeća, i puno je religioznih dodataka temama, a konkretno je obrađena reformacija i katolička obnova na jedanaest stranica.²⁸

2.3. Sedmi razred

Udžbenik iz povijesti za sedmi razred obrađuje 18. i 19. stoljeće, a obiluje religioznim temama i to iz crkvene povijesti u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini: položaj Katoličke crkve u Francuskoj u vrijeme revolucije, govor o apsolutizmu u 18. stoljeću u Hrvatskoj (zakon o vjerskoj toleranciji), spominjanje pravosla-

²⁴Usp. S. CEROVSKI, *Tragom prošlosti. Udžbenik povijesti za peti razred*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 168.-173.

²⁵Usp. H. KRIŽEVAN – K. UJAKOVIĆ – S. VOREL, *Povijest 5. Udžbenik povijesti za peti razred*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 168.-172.

²⁶Usp. *Povijest u kartama i slikama*, povijesni atlas za šesti razred, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 12.-13.; 34.

²⁷Usp. T. KANIŠKI – Z. SAMARDŽIJA – Z. VELAGIĆ, *Povijesni atlas za šesti razred*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 21.; 26.; 46.; 72.

²⁸Usp. Ž. BRDAL – M. MADUNIĆ, *Tragom prošlosti. Udžbenik povijesti za šesti razred*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 180.-191.

vaca u Zagrebu u 19. stoljeću, govor o biskupu Maksimilijanu Vrhovcu, franjevci u Bosni u 19. stoljeću, enciklika *Rerum novarum* pape Lava XIII., govor o nadbiskupu Hauliku, govor o biskupu Strossmayeru, preporod u Dalmaciji u vrijeme Pavlinovića i Dobrile, spomen đakovačke katedrale u kontekstu govora o graditeljstvu u Hrvatskoj u 19. stoljeću, govor o Josipu Stadleru.²⁹

2.4. Osmi razred

Udžbenik povijesti za osmi razred samo na jednom mjestu malo govori o Stepincu i pismu svećenika Augustina Juretića vladi u izbjeglištvu u lipnju 1941.³⁰

2.5. Prvi razred srednje škole

2.5.1. Trogodišnje strukovne škole

Udžbenik iz povijesti za prvi razred trogodišnjih strukovnih škola donosi presjek religioznih tema na hrvatskom teritoriju od sedmoga do dvadesetoga stoljeća: pokršćavanje Hrvata, crkveni sabori u Splitu, crkvene građevine, reljefi i pismenost, razvijeni srednji vijek (kiparstvo i slikarstvo), kršćanstvo i pismenost, Luka Ibrišimović i Marko Mešić, reformacija i protureformacija, utjecaj katoličke obnove na nastanak baroka, Juraj Haulik, J. J. Strossmayer, Mihovil Pavlinović, Juraj Dobrila i Ivan Antunović, Grga Martić i Josip Stadler, odnos Titova režima prema Crkvi.³¹

2.5.2. Četverogodišnje strukovne škole

Udžbenik iz povijesti za četverogodišnje strukovne škole spominje na više mjesta kršćanstvo i to od prvih stoljeća (širenje kršćanstva i progoni kršćana, Milanski edikt, car Teodozije i kršćanstvo) preko hrvatskih krajeva (prve vijesti i sjedišta kršćanstva na hrvatskim prostorima, pokršćavanje Hrvata), do kršćanske filozofije.³²

²⁹ Usp. D. AGIČIĆ – S. KOREN – M. AGIČIĆ, *Povijest 7*, Profil, Zagreb, 2001., str. 21.; 41.; 51.; 54.; 80.; 101.; 104.; 112.; 126.; 144.; 154.

³⁰ Usp. K. ERDELJA – I. STOJANOVIĆ, *Tragom prošlosti*, udžbenik povijesti za osmi razred, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 130.

³¹ Usp. I. DUKIĆ – K. ERDELJA – I. STOJAKOVIĆ, *Hrvatska povijest*, udžbenik povijesti za trogodišnje strukovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 15.-16.; 19.-21.; 25.-27.; 55.-57.; 82.-83.; 88.-90.; 106.; 114.; 127.; 136.; 178.

³² Usp. I. VUJČIĆ, *Hrvatska i svijet 1*, Udžbenik za prvi razred četverogodišnjih strukovnih škola, Školska knjiga, Zagreb, 1998., str. 23.-25.; 32.; 52.

Ovo je dakle kod jednog autora, a kod Zdenka Samardžije koji je napisao također udžbenik povijesti za prvi razred četverogodišnjih strukovnih škola. Kod istog izdavača (Školska knjiga), ali 2003. godine, susrećemo puno više religioznih tema: početci i razvoj kršćanstva (Isusovo rođenje i obrazovanje, glavni životni događaji i kristijanizacija antičkoga svijeta), kršćanstvo na hrvatskim prostorima u starom vijeku, Europa od 9. do 11. st. (djelatnost Konstantina i Metoda, crkveni raskol te sukob pape i cara), pokršćavanje Hrvata, Hrvatska u vrijeme Tomislava (uspostava crkvenoga jedinstva), Hrvatska u doba Petra Krešimira IV. (novi crkveni sabor), susreti srednjovjekovnih civilizacija (križarski ratovi), srednjovjekovna kultura (kultura zapadnoga kršćanstva), crkveni redovi i obrazovanje, protestantizam i katolička obnova, reformacija u hrvatskim zemljama, razvoj školstva u ranom novom vijeku u Hrvatskoj (zasluga crkvenih redova).³³

Osim udžbenika za povijest, predviđen je i priručnik za prvi razred srednje škole, a za nas su zanimljive ove teme: početci i razvoj kršćanstva, početci kršćanske kulture, kršćanstvo u Hrvata, Hrvatska u ranom srednjem vijeku (pokršćenje Hrvata), pojava križara u Europi, kultura i filozofija srednjeg vijeka (Toma Akvinski), protestantska reforma i katolička obnova, islamizacija u hrvatskim krajevima.³⁴

2.5.3. Gimnazije

Nešto drukčijeg sadržaja udžbenik je povijesti za gimnazije, koji obuhvaća govor o svim velikim religijama i njihovu širenju tijekom povijesti.³⁵

2.6. Drugi razred srednje škole

2.6.1 Trogodišnje i četverogodišnje škole

Udžbenik iz povijesti za drugi razred strukovnih škola ima samo na jednom mjestu govor o katoličkoj obnovi nakon reformacije.³⁶

³³ Usp. Z. SAMARDŽIJA, *Udžbenik iz povijesti za prvi razred četverogodišnjih strukovnih škola*, Školska knjiga, Zagreb, 2003., str. 37.; 43.; 52.; 58.; 63.; 67.; 79.; 89.; 113.; 127.; 141.; 162.

³⁴ Usp. V. ĐURIĆ – I. PEKLIĆ, *Hrvatska i svijet*, priručnik iz povijesti za prvi razred srednjih strukovnih škola, Profil, Zagreb, 1998., str. 23.-25.; 33.; 46.; 52.; 82.; 95.

³⁵ Usp. M. FERČEK, *Povijest 1. Udžbenik povijesti za prvi razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2001.

³⁶ Usp. V. POSAVEC – T. MEDIĆ, *Udžbenik povijesti za drugi razred srednjih (trogodišnjih i četverogodišnjih) strukovnih škola*, Profil, Zagreb, 1998.

2.6.2. Gimnazije

Udžbenik iz povijesti za drugi razred gimnazije ima dosta tema vezanih uz Katoličku crkvu u Europi i Hrvatskoj tijekom stoljeća: papin utjecaj na Karla Velikoga i franačku državu, simonija, clunyjevska reforma, sukob pape Grgura VII. i cara Henrika IV., braća Ćiril i Metod, rimsko kršćanstvo, crkveni raskol 1054., pokršćavanje Hrvata, crkveno jedinstvo u vrijeme kralja Tomislava, staze srednjovjekovnoga društva (svećenstvo), križarski ratovi, srednjovjekovne hereze, kultura zapadnoga kršćanstva, crkveni redovi i obrazovanje, protestantizam i katolička obnova, razvoj hrvatskoga školstva u novom vijeku.³⁷

2.7. Treći razred srednje škole

Udžbenici iz povijesti za trogodišnje i četverogodišnje strukovne škole od nakladnika Školske knjige ne donose teme vezane uz Katoličku crkvu.

2.7.1. Gimnazije

U gimnazijskom udžbeniku nalazimo dvije teme vezane uz Katoličku crkvu, a odnose se na Prvi vatikanski koncil i Katoličku crkvu i radništvo.³⁸

2.8. Četvrti razred srednje škole

Udžbenik iz povijesti za četvrti razred četverogodišnje strukovne škole izdavača Školske knjige nema tema vezanih uz Katoličku crkvu.

2.8.1. Gimnazije

U udžbeniku za četvrti razred nalazimo poduži tekst o odnosu komunističkoga režima prema vjerskim zajednicama s naglaskom na Katoličku crkvu, spominjući i proces protiv kardinala Alojzija Stepinca te tekst o Katoličkoj crkvi kao zagovornici mira u svijetu (20. stoljeće).³⁹

³⁷ Usp. Z. SAMARDŽIJA, *Povijest 2. Udžbenik za drugi razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 16.; 35.-36.; 40.-41.; 45.-46.; 54.; 65.; 81.; 87.-92.; 105.; 120.; 161.; 187.-190.; 239.

³⁸ Usp. F. MIROŠEVIĆ – A. MIJATOVIĆ – T. MACAN, *Povijest 3. Udžbenik povijesti za treći razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2004., str. 230.; 236.-237.

³⁹ Usp. H. MATKOVIĆ – F. MIROŠEVIĆ, *Povijest 4. Udžbenik za četvrti razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 225.-226.; 248.

Zaključak

Usvojeni Hrvatski nacionalni obrazovni standard prije nekoliko godina i Nacionalni okvirni kurikulum koji je trenutno u fazi dorade, žele unaprijediti, osuvremeniti i učiniti učinkovitim sustav odgoja i obrazovanja. Među predloženim modelima, koji bi ispunili navedene želje, i korelacijski je model utemeljen na unutarpredmetnoj i međupredmetnoj povezanosti. Načelo korelacije unutar katoličkoga vjeronauka, koje je nazočno više desetljeća, jasno je istaknuto u vjeronaučnim programima za osnovnu školu, a spominje se u programu za srednju školu te pokazuje da je religijska didaktika od ranije svjesna njezine vrijednosti i važnosti u nastavi. Očit primjer moguće povezanosti jesu predmeti katolički vjeronauk i povijest. Pregledom programa i udžbenika iz vjeronauka, kao i udžbenika iz povijesti za osnovnu i srednju školu, uočavamo da postoji velik broj sličnih ili identičnih tema u oba predmeta, ali i da je u dobroj mjeri moguća sustavna, međupredmetna povezanost.

1. TEMATSKA BROJNOST

1.1. Udžbenici i programi za vjeronauk

U vjeronaučnim udžbenicima za osnovnu školu ima mnogo povijesnih tema. Osnovnoškolski vjeronaučni program preporuča povezanost s poviješću: u petom razredu u drugoj, trećoj, četvrtoj, petoj, šestoj, sedmoj i osmoj nastavnoj cjelini (povijest velikih religija s posebnim osvrtom na židovstvo i kršćanstvo u svijetu i Hrvatskoj); u šestom razredu u drugoj, trećoj, četvrtoj, petoj, šestoj, sedmoj i osmoj nastavnoj cjelini (sustavno je obrađena povijest židovstva i povijesni hod kršćanstva tijekom 20 stoljeća); u sedmom razredu u drugoj i petoj nastavnoj cjelini (Dekalog i dokumenti o ljudskim pravima, širenje kršćanstva u Europi i crkveni raskoli); u osmom u petoj i sedmoj nastavnoj cjelini (Katolička crkva i kršćanstvo u Hrvata, socijalna dimenzija kršćanstva).

S obzirom na srednjoškolske udžbenike, situacija je drugačija, što se i uočava u vjeronaučnom programu. Povijesnih je tema u udžbeniku za prvi razred relativno malo i program ih neizravno preporuča u drugoj, trećoj i petoj nastavnoj cjelini (velike religije, stvaranje u Bibliji i Isus-povijesna osoba). Udžbenik i program za drugi razred donose obilje povijesnih tema jer se obrađuje cjelokupna povijest Crkve. Za treći i četvrti razred do sada nije bilo udžbenika. Od školske godine 2009./2010. u upotrebi će biti udžbenik za četvrti razred.

Program za treći i četvrti razred vjeronauka, kako dosadašnji, tako i novi od školske godine 2009./2010., uopće nemaju povijesnih tema niti preporučaju kakvu korelaciju s povijesti.

1.2. Udžbenici za povijest

U povijesnim su udžbenicima kršćanske teme dobro zastupljene u petom razredu (govor o kršćanstvu tijekom prva četiri stoljeća), jako dobro u šestom (kršćanstvo između dva raskola) i sedmom (nacionalna povijest: Strossmayer, Stadler, Pavlinović i Dobrila), a u osmom samo na jednom mjestu (malo o Stepincu).

U srednjoškolskim udžbenicima postoje razlike s obzirom na vrstu škole. U prvom razredu trogodišnjih i četverogodišnjih škola imamo vrlo opsežnu obradu kršćanstva, a u gimnazijskom udžbeniku kršćanstvo je obrađeno u sklopu govora o povijesti religija. Drugi razred donosi suprotnu situaciju: u trogodišnjim i četverogodišnjim udžbenicima imamo malo govora o obnovi u Crkvi nakon reformacije, a u gimnazijskom udžbeniku opširan govor o kršćanstvu u Europi i kod Hrvata u razdoblju od 1000 godina. Treći i četvrti razred donose u gimnazijskim udžbenicima po dva teksta o Katoličkoj crkvi u 19. i 20. stoljeću.

2. KORELACIJSKA POVEZANOST

Tematska je povezanost, prema godištima kod vjeronauka i kod povijesti, u osnovnoj školi dosta dobra, konkretna i vrlo usklađena, što otvara prostor za konkretan korelacijski pristup u ova dva predmeta. Konkretno, udžbenici za peti i šesti razred u jednom su dijelu identični, a u drugom se isprepliću tako da se dio gradiva vjeronauka za peti razred susreće u udžbeniku povijesti za šesti razred, a dio se gradiva vjeronauka za šesti razred susreće u povijesti petoga razreda (Narodi staroga Istoka s posebnim osvrtom na Židove, nastanak Biblije). Brojnost sličnih ili istih tema u gradivu sedmoga razreda jako je mala, ali su teme jako dobro usklađene u oba predmeta (Dekalog i dokumenti o ljudskim pravima, 19. stoljeće u Europi i Hrvatskoj). Slična je situacija i s gradivom osmoga razreda gdje je u povijesti samo jedna religiozna tema, ali koja se nalazi i u vjeronauku (Stepinac).

U srednjoškolskim udžbenicima, u prvom razredu, u oba predmeta povezanost je sustavna jer u jednom dijelu i vjeronauk i povijest (za gimnazije) obrađuju velike religije, a u drugom dijelu susrećemo kod vjeronauka široku

obradu kršćanstva, koju nalazimo i u udžbenicima iz povijesti za trogodišnje i četverogodišnje srednje škole. Programi za vjeronauk u prvom razredu predviđaju malu povezanost (sadašnji) i na jednom mjestu (budući). Drugi razred donosi jedan paradoks: u udžbeniku iz vjeronauka obrađuje se povijest Crkve od nastanka do 20. stoljeća; u udžbeniku iz povijesti za gimnazije susrećemo širok govor o kršćanstvu i Katoličkoj crkvi (800.-1800. g.), a sadašnji program za vjeronauk ne preporuča ni jednu povezanost s povijesti, dok budući neizravno preporuča na jednom mjestu. Treći i četvrti razred nema udžbenike iz vjeronauka. Od jeseni će biti u nastavi udžbenik za četvrti razred. Programi (trenutno važeći i od iduće školske godine važeći) ne predviđaju nikakvu povezanost. U gimnazijskim udžbenicima iz povijesti za treći i četvrti razred susrećemo po dva teksta o Katoličkoj crkvi u 19. i 20. stoljeću

Navedeno nas upućuje na zaključak da su katolički vjeronauk i povijest kao predmeti u osnovnoj i srednjoj školi tematski jako povezani. Štoviše, u velikoj su mjeri čak i sustavno povezani prema godištima i nastavnim temama. Kako suvremeni pristup nastavnom procesu traži što veću međupredmetnu povezanost, a kako su ova dva predmeta prema svojoj strukturi u mnogome povezana i upućena jedan na drugi, nejasno je zašto sadašnji, a još je nejasnije zašto budući, već izrađeni program vjeronauka za srednje škole to nije u mogućoj mjeri uvažio. Čitanjem uvoda u novi Program, koji više puta spominje korelacijski pristup, premda općenito, bilo je za očekivati da se to i konkretno preporuča tamo gdje je to moguće. Nejasnoća se pojačava kad pogledamo program vjeronauka za osnovnu školu koji je to dosta dobro povezo. Dakle, ovdje se ne želi reći da se trebaju neprestano povezivati vjeronauk i povijest ili da se trebaju povezivati samo ova dva predmeta, nego da je povezivost često moguća i da ju treba bolje iskoristiti radi poboljšanja nastavnoga procesa.

Iz svega ovoga proizlazi:

- a) potreba bolje međupredmetne korelacije, koja bi dobro došla svima, i povjesničarima i vjeroučiteljima, a dakako i učenicima jer bi to poboljšalo kvalitetu nastave i izbjegla bi se nepotrebna iscrpljujuća ponavljanja, kao i nedorečenosti jer se govori o području koje je bliže onome drugom - štoviše, to traži Hrvatski nacionalni obrazovni standard i predloženi Nacionalni okvirni kurikulum;
- b) druga se potreba odnosi na izradu ne samo vjeronaučnog udžbenika za treći razred gimnazije, koji je najavljen, nego i na izradu udžbenika i programa za trogodišnje i četverogodišnje škole koji bi bili usklađeni s navedenim obrazovnim standardima;

- c) treća se potreba ogleda u činjenici da je u udžbeniku za drugi razred nagomilana povijest Crkve od njenih početaka pa do suvremenog doba, što je neprikladno s metodičke strane. Mnogo bi bolje bilo da se povijesni dio podijeli na više godišta, kako bi se na taj način mogla ostvariti dobra unutarpredmetna povezanost prema godištimu u vjeronauku, a i bolja međupredmetna povezanost s raznim predmetima, u ovom slučaju s predmetom povijesti;
- d) dosadašnji i novi (od školske godine 2009./2010. važeći) srednjoškolski vjeronaučni programi rađeni su prema modelu dva sata vjeronauka tjedno, a nema naznaka da bi se u dogledno vrijeme mogao promijeniti sadašnji model u praksi od jednoga sata tjedno, što neizostavno vodi prema ponovnoj reviziji vjeronaučnoga programa koji je nedavno revidiran, ali nije potpuno usklađen s ovom činjenicom.

U tijeku je izrada Nacionalnoga okvirnog kurikulumu, dokumenta koji predstavlja temelj kojim se na nacionalnoj razini određuju vrijednosti i opći ciljevi odgoja i obrazovanja. Trenutno je u tijeku prepravak mnogih dijelova predloženoga kurikulumu. Taj će dokument, nakon što bude u potpunosti završen, postati polazište za izradu svih drugih kurikulumskih dokumenata, kao i za izradu udžbenika. Katolički vjeronauk ima svoju ulogu i mjesto unutar hrvatskoga odgojno-obrazovnog sustava. Izjednačen je po pravima, ali i obvezama s drugim predmetima. To znači da je u izradi programa i udžbenika potrebno poštivati smjernice Nacionalnoga okvirnog kurikulumu.

U ovom smo radu promatrali jedan segment kurikulumu vezan uz korelacijski pristup. Katolički vjeronauk ima svoj identitet. Ne može ga se i ne smije promatrati samo kroz korelacijski pristup, pogotovo ne samo kroz korelaciju s predmetom povijesti. Stoga svrha ovoga rada nije svesti vjeronauk samo na jedan segment, nego na primjeru vjeronauka i povijesti pokazati da je vjeronauk onaj predmet koji udovoljava standardima suvremene nastave te da je mogućnost korelacije s povijesti velika, što ne znači i uvijek nužna. Uspoređujući ga s predmetom povijesti mogli smo zapaziti da je osnovnoškolski program zajedno s udžbenicima puno bliži ostvarenju korelacijskoga pristupa s drugim predmetima nego što je to program i postojeći udžbenici za srednju školu. Promatrajući u svjetlu navedenih četiriju potreba upravo preuređeni srednjoškolski program i izrađen novi udžbenik za četvrti razred gimnazije, nadajmo se da ne ćemo doći u situaciju da za nekoliko godina ponovo mijenjamo program ili priređujemo nove udžbenike.

THE CORRELATION BETWEEN CATECHISM AND HISTORY IN THE CURRICULA AND TEXTBOOKS FOR PRIMARY AND SECONDARY SCHOOLS

Drago Ilić*

Summary

The complex and fast global changes in various areas of life call for alteration of the existing educational systems worldwide. The change aspires to attain the greatest possible harmony between the desired and possible aims and the requirements of the contemporary society. The alterations carried out by the Croatian educational system and presented in the Croatian National Educational Standard have risen from the same aspiration. The Standard attempts not only to harmonize the Croatian educational system with that of the European Union but also to adapt it to the present and future social and cultural requirements of the Republic of Croatia. It encourages the frequent and concrete correlational approach in both primary and secondary schools. This correlation is manifested in cross-curricular approach regarding two or more subjects along with their mutual harmonization while covering different topics within the teaching process, wherever and as much as possible. The comparison of catechism and history textbooks for primary and secondary schools has revealed many similar, even identical topics. This opens the possibility for practical application of the desired cross-curricular approach. The textbooks published by Školska knjiga were revised entirely and those published by Profil only partially.

Key words: *catechism, history, curricula, textbooks, primary school, secondary school.*

* Dr. sc. Drago Ilić, Industrial – Craft high school of Silvije Strahimir Kranjčević of Vinkovci, Stanka Vraza 15, 32100 Vinkovci, Croatia.